

II

(Aktai, kurių skelbti neprivaloma)

TARYBA

TARYBOS SPRENDIMAS

2006 m. spalio 6 d.

dėl Bendrijos sanglaudos politikos strateginių gairių

(2006/702/EB)

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

kiausias sąlygas turinčių regionų arba salų, įskaitant kaimo vietas, atsilikimą.

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį,

- (2) Pagal Reglamento (EB) Nr. 1083/2006 25 straipsnį strateginės gairės ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai turėtų būti nustatomos apibrėžiant orientacinę sistemą Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondui (toliau – fondai), atsižvelgiant į kitas susijusias Bendrijos politikos kryptis, siekiant skatinti subalansuotą, harmoningą ir tvarų Bendrijos vystymąsi.

atsižvelgdama į 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1083/2006, nustatantį bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo ir panaikinancio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 ⁽¹⁾, ypač į jo 25 straipsnio pirmą pastraipą,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą,

- (3) Po plėtros iš esmės padidėjo regionų skirtumai Bendrijoje, nors kai kuriuose skurdžiausiuose naujų valstybių narių regionuose pastebimas aukščiausias ekonomikos augimo lygis. Todėl plėtra suteikia precedento neturinčią galimybę didinti augimą ir konkurencingumą visoje Bendrijoje, kas turėtų atsispindėti šiose strateginėse gairėse.

atsižvelgdama į Europos Parlamento pritarimą,

atsižvelgdama į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę,

- (4) 2005 m. pavasario Europos Vadovų Taryba patvirtino, kad Bendrija turėtų sutelkti visus atitinkamus nacionalinius ir Bendrijos išteklius, įskaitant sanglaudos politiką, siekiant atnaujintos Lisabonos darbotvarkės tikslų, kuriuos sudaro integruotos gairės, įskaitant Tarybos priimtas Bendrąsias ekonominės politikos gaires ir užimtumo gaires.

atsižvelgdama į Regionų komiteto nuomonę,

kadangi:

- (1) Sutarties 158 straipsnyje teigiama, kad, norėdama sustiprinti savo ekonominę ir socialinę sanglaudą, Bendrija siekia mažinti regionų plėtros lygio skirtumus ir nepalan-

- (5) Siekiant Sutartyje apibrėžtų tikslų, visų pirma – skatinti realią ekonominę konvergenciją, veiksmai, remiami iš sanglaudos politikai skirtų ribotų išteklių, turėtų būti sutelkiami tvariam vystymuisi, konkurencingumui ir užimtumui, kaip apibrėžta atnaujintoje Lisabonos strategijoje, skatinti.

⁽¹⁾ OL L 210, 2006 7 31, p. 25.

- (6) Todėl šiomis strateginėmis gairėmis turėtų būti siekiama gilinti strateginį sanglaudos politikos aspektą, siekiant stiprinti sąveiką su atnaujintos Lisabonos politikos tikslais ir padedant juos įgyvendinti.
- (7) 2005 m. pavasario Europos Vadovų Taryba padarė išvadą, kad būtina jausti didesnę atsakomybę už naujosios Lisabonos darbotvarkės tikslus vietos lygmeniu, įtraukiant regionų bei vietos dalyvius ir socialinius partnerius, ypač tose srityse, kuriose būtinas didesnis artumas, pvz., tokiose kaip inovacijos, žinių ekonomika ir naujos informacijos ir ryšių technologijos, užimtumas, žmogiškasis kapitalas, verslumas, parama mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir rizikos kapitalo finansavimo prieinamumas. Ši atsakomybė pabrėžiama šiose strateginėse gairėse.
- (8) Be to, strateginėse gairėse taip pat reikėtų pabrėžti, kad greta įvairių kitų investicijoms palankių sąlygų (įskaitant veiksmingą vienos bendros rinkos įgyvendinimą, administracines reformas, gerą valdymą, verslui palankią aplinką ir pakankamą aukštos kvalifikacijos darbuotojų skaičių) makroekonomikos stabilumas ir struktūrinės reformos yra neabejotinai svarbi sanglaudos politikos sėkmės priežastis.
- (9) Atsižvelgdamos į integruotas gaires, valstybės narės parengė nacionalines reformų programas, siekdamos geresnių sąlygų augimui ir užimtumui. Šiose strateginėse gairėse pirmenybė turėtų būti teikiama visoms valstybėms narėms ir regionams tose investicijų srityse, kurios padeda įgyvendinti nacionalines reformų programas, atsižvelgiant į nacionalinius ir regionų poreikius bei padėti: investicijas į naujoves, žinių ekonomiką, naujas informacijos ir ryšių technologijas, užimtumą, žmogiškąjį kapitalą, verslumą, paramą MVĮ ir rizikos kapitalo finansavimo prieinamumą.
- (10) Strateginėse gairėse reikėtų atsižvelgti į sanglaudos politikos vaidmenį įgyvendinant kitas Bendrijos politikos kryptis, suderintas su atnaujinta Lisabonos darbotvarke.
- (11) Regionų ir valstybių narių, atitinkančių reikalavimus paramai gauti pagal Konvergencijos tikslą, atveju, turėtų būti siekiama skatinti augimo potencialą, siekiant palaikyti didelius ekonomikos augimo tempus, įskaitant pagrindinių infrastruktūros tinklų problemų sprendimą ir institucinių bei administracinių gebėjimų stiprinimą.
- (12) Svarbus yra teritorinis sanglaudos politikos aspektas ir visiems Bendrijos regionams taip pat turėtų būti suteikta galimybė prisidėti prie augimo ir darbo vietų kūrimo. Be to, strateginėse gairėse turėtų būti atsižvelgiama į investavimo poreikius miesto ir kaimo vietovėse, atsižvelgiant į jų vaidmenį regioniniame vystyme ir siekiant skatinti tvaresnę vystymąsi, tvarias bendruomenes bei socialinę įtrauktį.
- (13) Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslas vaidina svarbų vaidmenį užtikrinant subalansuotą ir tvarų Bendrijos teritorijos vystymąsi. Strateginės gairės turėtų padėti siekti Europos teritorinio tikslo, kurio sėkmė priklauso nuo bendrų susijusių teritorijų vystymosi strategijų nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu ir nuo tinklų kūrimo, ypač užtikrinant idėjų integravimą į nacionalines ir regionines sanglaudos programas.
- (14) Siekiant skatinti tvarų vystymąsi, strateginės gairės turėtų atspindėti poreikį atsižvelgti į aplinkos apsaugą ir jos gerinimą rengiant nacionalines strategijas.
- (15) Moterų ir vyrų lygios galimybės ir bet kokios diskriminacijos dėl lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos prevencija yra pagrindiniai sanglaudos politikos principai ir turėtų būti įtraukti į visus strateginio požiūrio į sanglaudą lygius.
- (16) Geras valdymas visuose lygmenyse yra būtinas siekiant sėkmingai įgyvendinti sanglaudos politiką. Šiose strateginėse gairėse turėtų būti atsižvelgiama į plataus masto partnerystės vaidmenį rengiant ir įgyvendinant vystymosi strategijas, kuri yra būtina siekiant užtikrinti, kad sudėtingos sanglaudos politikos strategijos būtų sėkmingai valdomos, ir į kokybės bei veiksmingumo poreikį viešajame sektoriuje.
- (17) Šios strateginės gairės atspindi bendrą orientacinę struktūrą, kuria naudotis kviečiamos valstybės narės ir regionai rengiant nacionalines ir regionines programas, tam, kad galėtų įvertinti savo indėlį siekiant Bendrijos tikslų sanglaudos, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo srityse. Atsižvelgdama į šias strategines gaires, kiekviena valstybė narė turėtų parengti savo nacionalinį strateginį gairių dokumentą ir susijusias veiklos programas,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

2 straipsnis

Šis sprendimas skirtas valstybėms narėms.

1 straipsnis

Priimta Liuksemburge, 2006 m. spalio 6 d.

Priimamos priede išdėstytos Bendrijos ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politikos strateginės gairės (toliau – strateginės gairės), kurios yra indikacinės gairės valstybėms narėms rengiant nacionalinius strateginius gairių dokumentus ir veiklos programas 2007–2013 m. laikotarpiui.

Tarybos vardu

Pirmininkas

K. RAJAMÄKI

PRIEDAS

Bendrijos ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politikos strateginės gairės 2007–2013 m.

1. ĮVADAS: 2007–2013 M. SANGLAUDOS POLITIKOS GAIRĖS

Vadovaujantis atnaujintos Lisabonos strategijos integruotomis gairėmis ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, sanglaudos politikos remiamomis programomis turėtų būti siekiama skirti išteklius šiems trimis prioritetams ⁽¹⁾:

- didinti valstybių narių, regionų ir miestų patrauklumą, gerinant jų prieinamumą, užtikrinant tinkamą paslaugų kokybę ir lygį bei išsaugojant aplinką,
- skatinti naujovių diegimą, verslumą ir žinių ekonomikos augimą plėtojant mokslinių tyrimų ir naujovių pajėgumus, įskaitant naujas informacijos ir ryšių technologijas, bei
- sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų, pritraukiant daugiau žmonių į užimtumo ar verslumo veiklą, gerinant darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą.

Naujosiomis programomis siekiant atnaujintos Lisabonos darbotvarkės tikslų dėmesys skiriamas šiems principams:

Pirma, vadovaujantis atnaujinta Lisabonos darbotvarke, sanglaudos politika turėtų labiau orientuotis į žinias, mokslinius tyrimus ir naujoves bei žmogiškąjį kapitalą. Atitinkamai šioms veiklos sritims taikoma bendra finansinė parama turėtų būti iš esmės padidinta, kaip to reikalaujama naujose nuostatose ⁽²⁾. Be to, valstybės narės ir regionai turėtų semtis įkvėpimo iš geros patirties, kurios poveikio ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui rezultatai buvo akivaizdžiai teigiami.

Antra, valstybės narės ir regionai turėtų siekti tvaraus vystymosi tikslo ir skatinti ekonominių, socialinių ir aplinkos aspektų sąveiką. Atnaujintoje Lisabonos strategijoje ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui bei nacionalinėse reformų programose pabrėžiama aplinkos svarba ekonomikos augimui, konkurencingumui ir užimtumui. Siekiant skatinti tvarų vystymąsi, rengiant programas ir projektus būtina atsižvelgti į aplinkos apsaugą.

Trečia, valstybės narės ir regionai turėtų siekti moterų ir vyrų lygių galimybių visuose programų ir projektų parengimo ir įgyvendinimo etapuose. Lygių galimybių galima siekti atliekant konkrečius lygybės skatinimo veiksmus, taip pat atidžiai atsižvelgiant į kitų projektų ir fondų valdymo galimą poveikį moterims ir vyrams.

Ketvirta, valstybės narės įvairiais fondų įgyvendinimo etapais turėtų imtis atitinkamų veiksmų, kad užkirstų kelią bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. Pirmiausia vienas iš kriterijų, kurio reikia laikytis apibrėžiant fondų bendrai finansuojamą veiklą, ir į kurią reikia atsižvelgti įvairiais įgyvendinimo etapais, yra prieinamumas neįgaliesiems.

Tolesniuose skyriuose nagrinėjami pagrindiniai kiekvienos iš šių plačių sričių aspektai, pateikiant konkrečias gaires kiekvienai jų. Ne visos iš išsamių gairių bus aktualios visiems regionams. Tinkamiausias investicijų derinys galiausiai priklausys nuo kiekvienos valstybės narės ir regiono stipriųjų ir silpnųjų pusių analizės bei konkrečių šalių ir regionų aplinkybių. Tiesą sakant, gairės yra bendra sistema, kuria naudotis kviečiamos valstybės narės ir regionai, rengdami nacionalines, regionines ir vietos programas, pirmiausia tam, kad galėtų įvertinti savo indėlį siekiant Bendrijos tikslų sanglaudos, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo srityse.

⁽¹⁾ Pranešimas pavasario Europos Vadovų Tarybai „Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui. Nauja Lisabonos strategijos pradžia“. COM(2005) 24, 2005 2 2.

⁽²⁾ 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1083/2006, nustatančiame bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo ir panaikinančiame Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 (OL L 210, 2006 7 31, p. 25).

1.1. GAIRĖ: Europa ir jos regionai – patrauklesnė vieta investicijoms ir darbui

Viena iš ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo prielaidų – užtikrinti, kad verslas galėtų naudotis visa būtina infrastruktūra (pvz., transporto, aplinkos, energetikos). Moderni ir saugi infrastruktūra yra svarbus daugelio įmonių veiklos rezultatus lemiantis veiksnys, darantis įtaką regionų ir miestų ekonominiam ir socialiniam patrauklumui. Investicijos į infrastruktūrą atsiliekantiuose, ypač naujų valstybių narių, regionuose paskatins ekonomikos augimą, taip sustiprindamos konvergenciją su likusia Sąjungos dalimi, bei pagerins gyvenimo kokybę. Išteklių turėtų būti gaunami ne tik dotacijų, bet kur įmanoma, ir paskolų, pavyzdžiui, iš Europos investicijų banko (EIB) forma bei iš privataus sektoriaus. Ateinantį laikotarpį už programas atsakingos institucijos valstybėse narėse turės galimybę labiau pasinaudoti EIB patirtimi, kad galėtų parengti Europos finansavimui pagal JASPERS iniciatyvą tinkamus projektus.

1.1.1. Plėsti ir gerinti transporto infrastruktūrą

Veiksminga, lanksti, saugi ir švari transporto infrastruktūra gali būti laikoma būtina ekonominės raidos prielaida, nes ji skatina našumą, taigi ir atitinkamų regionų raidos perspektyvas, palengvindama žmonių ir prekių judėjimą. Transporto tinklai gerina prekybos galimybes ir tuo pačiu didina efektyvumą. Be to, visą Europą jungiančios transporto infrastruktūros (ypač trisdešimties transeuropinių transporto tinklų projektų (TEN-T projektai) atitinkamų atkarpų) išplėtojimas, konkrečiai orientuojantis į peržengiančius sieną projektus, yra būtinas siekiant didesnės nacionalinių rinkų integracijos, visų pirma išsiplėtusios Sąjungos kontekste.

Investicijų į infrastruktūrą poreikius reikia pritaikyti atitinkamų regionų ir šalių konkrečioms poreikiams ir ekonomikos išsivystymo lygiui. Šie poreikiai paprastai yra didžiausi konvergencijos regionuose ir Sanglaudos fondo finansavimą gaunančiose šalyse. Paprastai investicijoms į infrastruktūrą (kaip ir kitoms investicijoms) peržengus tam tikrą finansavimo lygmenį, gaunama mažesnė investicijų grąža. Ekonominiai tokių investicijų grąžos rodikliai yra didesni, kai infrastruktūra yra menka ir nebuvo užbaigti pagrindiniai tinklai, visgi tikėtina, jog jie mažesnius pasiekus tam tikrą lygį.

Todėl reikėtų atsižvelgti į regiono ekonomikos išsivystymo lygį ir dideliems infrastruktūros objektams skirtas dotacijas. Mažiausiai išsivysčiusiuose regionuose ir šalyse tarptautiniai ir tarpregioniniai ryšiai gali teikti didesnę investicijų grąžą tolimesnėje perspektyvoje, gerindami verslo konkurencingumą ir palengvindami darbuotojų judėjimą. Antra vertus, regioninę transporto infrastruktūrą gal būtų tinkamiau kurti išsibarsčiusios, smulkios ūkinės veiklos pagrindą turinčiuose regionuose, kuriuose gyventojai daugiausia gyvena miesteliuose. Nepakankamus kelių tinklus turintiems regionams taip pat reikėtų skirti finansavimą ekonomiškai būtinoms kelių jungtims sukurti. Be to, reikėtų spręsti judėjimo ir prieinamumo problemas miestų zonose, remiant integruoto valdymo sistemas ir švaraus transporto sprendimus.

Siekiant gauti maksimalią naudą iš investicijų į transportą, fondų teikiama parama turėtų būti grindžiama keliais principais.

Pirma, investicijų į infrastruktūrą lygiui ir pobūdžiui nustatyti reikėtų naudoti objektyvius kriterijus. Pavyzdžiui, potenciali investicijų grąža turėtų būti matuojama pagal ekonomikos išsivystymo lygį, ūkinės veiklos konkrečiame regione pobūdį, dominuojantį turimos infrastruktūros tankį ir kokybę ar apkrovos laipsnį. Nustatant socialinę grąžą, turėtų būti tinkamai atsižvelgiama į numatomų infrastruktūros projektų poveikį aplinkai ir socialinius padarinius.

Antra, kiek įmanoma turėtų būti laikomasi aplinką tausojančio principo, vadovaujantis Baltąja knyga⁽¹⁾. Būtina imti naudoti aplinką tausojančias transporto rūšis. Tačiau kiekvienos transporto rūšies aplinkosaugos ir bendras veiksmingumas turėtų būti optimizuoti, pirmiausia infrastruktūros naudojimo toje transporto rūšyje ir su kitomis rūšimis srityse⁽²⁾.

Trečia, ypatingas dėmesys konvergencijos regionuose bei Sanglaudos fondo finansavimą gaunančiose šalyse turėtų būti skiriamas siekiant modernizuoti geležinkelio sistemą atidžiai parenkant prioritетines sritis, užtikrinant jų sąveikumą su Europos geležinkelių transporto valdymo sistema (ERTMS).

⁽¹⁾ „Europos transporto politika 2010 m.: laikas spręsti“. COM(2001) 370.

⁽²⁾ „Te nesustos Europos pažanga – užtikrinime tvarų Europos judrumą“. COM(2006) 314, 2006 6 22.

Ketvirta, investicijos į transporto infrastruktūrą turėtų remtis tinkamu eismo valdymu, ypatingą dėmesį skiriant nacionaliniuose ir Bendrijos standartuose apibrėžtai saugai. Nacionalinėse ar regioninėse strategijose turėtų būti atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti subalansuotą (ir švartų) transporto rūšių paskirstymą, tenkinantį tiek ekonominius, tiek aplinkosaugos poreikius. Pavyzdžiui, strategijose turėtų būti įtrauktos pažangiosios transporto sistemos, daugiaryšio transporto platformos ir visų pirma technologija, naudojama ERMTS ir Bendro Europos dangaus oro eismo vadybos (ATM) mokslinių tyrimų programoje (SESAR – siekiant sukurti vientisesnę skrydžių valdymo sistemą Europoje).

Remiantis pirmiau išdėstytais principais, veiksmų gairės yra tokios:

- Valstybės narės ir regionai, atitinkantys Konvergencijos tikslo ⁽¹⁾ arba Sanglaudos fondo finansavimo kriterijus turėtų teikti tinkamą pirmenybę tiems iš 30 europinės svarbos projektų, kurie įgyvendinami jų teritorijoje. Šioje projektų grupėje ypatingo dėmesio nusipelno peržengiančios sieną jungtys. Kitus TEN-T projektus ir strategines transporto jungtis reikėtų remti tik tuomet, jei jų indėlis į ekonomikos augimą ir konkurencingumą yra didelis.
- Turint omenyje miesto ir kaimo vietas apimančią integruotą regioninio transporto ir ryšių strategiją, siekiant užtikrinti didžiųjų tinklų sukurtų galimybių naudą regionams, taip pat bus svarbios papildomos investicijos į antrines jungtis.
- Parama geležinkelių infrastruktūrai turėtų būti siekiama užtikrinti geresnes galimybes jais pasinaudoti. Mokesčiai už naudojamą infrastruktūrą turėtų palengvinti naudojimosi galimybes nepriklausomiems veiklos vykdytojams. Jie taip pat turėtų sustiprinti visą ES jungiančio sąveikaus tinklo kūrimą. Atsižvelgimas į sąveiką ir jos taikymas bei ERTMS sistemos įdiegimas traukiniuose ir geležinkelio infrastruktūroje prireikus turėtų būti visų finansuojamų projektų dalimi.
- Tausiųjų transporto tinklų skatinimas, ypač miestų zonose. Tokiems tinklams priklauso viešojo transporto priemonės (įskaitant automobilių stovėjimo aikštelių ir pavėžėjimo iki centro infrastruktūrą), mobilumo planai, žiediniai keliai, kelio jungčių saugumo didinimas ir ne automobilių eismas (dviračių ir pėsčiųjų takai). Šie tinklai taip pat apima veiksmus, skirtus tam tikroms tikslinėms grupėms (pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems) teikiamoms bendro naudojimo viešojo transporto paslaugoms ir alternatyvaus transporto priemonių kuro platinimo tinklų sukūrimą. Be to, prie tinklų tausumo gali prisidėti vidaus vandenų transporto linijos.
- Siekiant garantuoti didžiausią transporto infrastruktūros efektyvumą regioniniam vystymuisi skatinti, derėtų kreipti dėmesį į išėjimo į jūrą neturinčių, izoliuotų ar tolimiausių teritorijų prijungimo prie TEN-T projektų gerinimą. Šiuo tikslu bus naudinga antrinių jungčių plėtra, besiorientuojanti į įvairiarūšį ir tausųjį transportą. Visų pirma su atokiomis teritorijomis turėtų būti sujungti vandens ir oro uostai.
- Daugiau dėmesio turėtų būti skiriama plėtojant „jūrų greitkelius“ ir trumpų atstumų laivininkystę, kaip perspektyvią alternatyvą tolimų atstumų kelių ir geležinkelių transportui.

Valstybėms narėms tuo pat metu gaunant tiek Sanglaudos fondo, tiek struktūrinių fondų paramą, programose reikėtų atskirti iš kiekvieno fondo finansuojamų veiksmų rūšis, o Sanglaudos fondas turi atlikti pagrindinį vaidmenį remiant transeuropinius transporto tinklus.

Savo ruožtu struktūriniai fondai turėtų daugiausia orientuotis į infrastruktūros plėtojimą, susijusį su ekonomikos augimą skatinančiomis priemonėmis (pavyzdžiui, turizmo plėtrą ir patobulinimus, skirtus pramoninių vietovių patrauklumui didinti). Investicijos į kelių infrastruktūrą taip pat turi atitikti bendrą kelių eismo saugumo tikslą.

Bendras finansavimas iš fondų turėtų papildyti dotacijas iš transeuropinių tinklų biudžeto, vengiant Bendrijos paramos dubliavimo. Valstybės narės gali pasitelkti koordinatorius, kad sutrumpintų laikotarpį nuo tinklo planavimo iki fizinės statybos. Kiekvienai valstybei narei reikės iš anksto nustatyti planuojamiems projektams tinkamiausią priemonę. Sanglaudos politikos finansavimas gali būti derinamas su TEN-T priemonių paskolų garantijų dalimi.

⁽¹⁾ OL L 167, 2004 4 30, p. 1.

1.1.2. Stiprinti aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sąveiką

Aplinkosaugos investicijos gali būti naudingos ekonomikai trimis būdais: jos gali užtikrinti ilgalaikį ekonomikos augimo darnumą, sumažinti išorės aplinkosaugos išlaidas ekonomikai (pvz., sveikatos sistemos išlaidas, išvalymo išlaidas ar susigrąžinamas žalos atlyginimo išlaidas) ir skatinti naujovių diegimą bei darbo vietų kūrimą. Būsimos sanglaudos programos turėtų siekti stiprinti galimą aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sąveiką. Todėl pirmenybę reikėtų teikti tokioms aplinkosaugos paslaugoms, kaip švaraus vandens tiekimas, atliekų tvarkymas ir nuotekų valymo infrastruktūra, gamtos išteklių valdymas, žemės asenizacija naujai ūkinei veiklai parengti bei apsauga nuo tam tikrų rizikos aplinkai (pvz., dykumėjimas, sausros, gaisrai ir potvyniai) rūšių.

Siekiant maksimalios ekonominės naudos ir mažesnių išlaidų, reikėtų teikti pirmenybę kovai su aplinkos taršos šaltiniais. Atliekų tvarkymo srityje tai reiškia orientavimąsi į atliekų prevencijos, perdirbimo ir biologinio skilimo šaltinius, kurios yra ekonomiškai pagrįstos ir padeda kurti darbo vietas.

Vystymosi strategijos turėtų būti grindžiamos regionams būdingų poreikių ir konkrečių problemų pirminiu vertinimu, jei įmanoma pasitelkiant atitinkamus rodiklius. Reikėtų dėti pastangas siekiant išorės aplinkosaugos išlaidas paversti vidaus išlaidomis, remiant rinka pagrįstų priemonių sukūrimą ir plėtrą (žr., pavyzdžiui, Aplinkosaugos technologijų veiksmų plane siūlomas priemonės). Šiame kontekste atkreipiamas dėmesys į Aplinkos ir saugumo pasaulinės stebėsenos sistemą, kuri nuo 2008 m. visoje Europoje teiks naujausią informaciją apie žemės dangą, naudojimą ir vandenynų savybes, bei padėties žemėlapius nelaimių ir avarijų atveju.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, rekomenduojamos šios veiksmų gairės:

- Tenkinti investicijų į infrastruktūrą svarbius poreikius, visų pirma konvergencijos regionuose, ir ypač naujų valstybių narių regionuose, vykdyti aplinkosaugos teisės aktus vandens, atliekų, oro, gamtos ir rūšių apsaugos bei biologinės įvairovės srityse.
- Užtikrinti patrauklias sąlygas įmonėms ir jų aukštos kvalifikacijos darbuotojams. Šias sąlygas galima užtikrinti skatinant žemėtvarkos planavimą, mažinančią padriką miestų plėtimąsi, ir atnaujinant fizinę aplinką, taip pat vystant gamtos ir kultūros vertybes. Investicijos į šią sritį turėtų būti aiškiai susietos su naujoviško ir darbo vietas kuriančio verslo plėtra konkrečiose vietovėse.
- Greta kitur aptariamų investicijų į tausiąją energetiką ir transportą, skatinti investicijas, prisidedančias prie Kioto protokolu prisiimtų ES įsipareigojimų vykdymo.
- Imtis rizikos prevencijos priemonių tobulinant gamtos išteklių tvarkymą, atliekant tikslingesnius mokslinius tyrimus ir geriau pasitelkiant IRT bei vykdant novatorišką viešojo valdymo politiką, įskaitant, pavyzdžiui, prevencinę stebėseną.

Valstybėms narėms gaunant tiek Sanglaudos fondo, tiek struktūrinių fondų paramą, programose turėtų būti aiškiai atskiriamos iš kiekvieno fondo atitinkamai finansuojamų veiksmų rūšys.

1.1.3. Spręsti problemas, susijusias su intensyviu tradicinių energijos šaltinių naudojimu Europoje

Susijęs prioritetas – tai būtinybė mažinti priklausomybę nuo tradicinių energijos šaltinių gerinant energijos vartojimo efektyvumą ir naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius. Investicijos į šias sritis padeda užtikrinti ilgalaikiam ekonomikos augimui būtiną energijos tiekimą ir tuo pačiu yra naujovių diegimo bei eksporto galimybių šaltinis, be to, yra ekonomiškai pagrįstos, ypač jei energijos kainos išlieka didelės.

Investicijos į tradicinius energijos šaltinius taip pat būtinos tiekimui užtikrinti. Visų pirma, jei yra rinkos nepakankamumo įrodymų ir neprieštaraujama rinkos liberalizavimui, fondai turėtų orientuotis į sujungimų užbaigimą, konkrečiai akcentuojant transeuropinius tinklus, elektros energijos tinklų tobulinimą ir dujų perdavimo bei paskirstymo tinklų užbaigimą ir tobulinimą, įskaitant, jei reikalinga, salose ir labiausiai nutolusiuose regionuose.

Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- Remti projektus energijos vartojimo efektyvumui gerinti, pavyzdžiui, pastatuose, ir nedaug energijos naudojančių vystymo modelių sklaidą.
- Remti atsinaujinančių ir alternatyvių technologijų (pavyzdžiui, vėjo, saulės, biomasės), dėl kurių ES galėtų įgyti pranašumą ir sustiprėtų jos konkurencingumas, plėtojimą ir naudojimą, įskaitant šildymui ir vėsinimui. Tokios investicijos taip pat padeda siekti Lisabonos tikslo, užtikrindamos, kad iki 2010 m. 21 % visos elektros energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančių išteklių.
- Sutelkti investicijas į tradicinius energijos šaltinius siekiant sukurti tinklus tose srityse, kuriose yra rinkos nepakankamumo įrodymų. Šios investicijos daugiausia būtų skiriamos konvergencijos regionams.

1.2. GAIRĖ: Žinių ir naujovių tobulinimas ekonomikos augimo labui

Bendrijos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslas reikalauja struktūrinio ekonomikos poslinkio žiniomis grindžiamos veiklos link. Tam reikalinga imtis veiksmų keliuose frontuose: spręsti žemo mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (MTTP) lygio problemą, visų pirma privačiame sektoriuje; skatinti naujovių diegimą per naujus ar patobulintus produktus, procesus ir paslaugas, galinčius atlaikyti tarptautinę konkurenciją; didinti regionų ir vietos gebėjimus kurti ir įsisavinti naujas technologijas (visų pirma IRT); ir teikti daugiau paramos už rizikos prisiėmimą.

Išlaidos MTTP, išreikštos kaip BVP procentas, nors ir nežymiai auga, bet sudarydamos 1,9 % BVP vis dar nesiekia Lisabonos strategijos tikslo, t. y. 3 %⁽¹⁾. Nors verslo investicijų į MTTP toliau pastebimai nepakanka, yra ženklų, rodančių, kad ir valstybės investavimas į šią sritį susiduria su sunkumais. MTTP ir naujovių diegimo atotrūkis šalies viduje ir tarp skirtingų šalių, visų pirma verslo išlaidų MTTP srityje, yra žymiai didesnis nei pajamų atotrūkis. Nors ir buvo imtasi įvairių nacionalinių ir Bendrijos iniciatyvų, viešosios bei privačios MTTP institucijos turi imtis papildomų veiksmų, kad suderintų verslo poreikius ir MTTP pasiūlą. Europos naujovių atotrūkis nuo kitų lyderio pozicijas užimančių ekonomikų nuolat auga. Naujovių atotrūkis tebesitęsia ir pačioje Europoje, nes Sąjunga dažnai nepajėgi žinių ir technologijų plėtros paversti komerciniais produktais ir procesais. Sanglaudos politika gali padėti išspręsti rimčiausias problemas, kurias liudija netenkinantys Europos rezultatai diegiant naujoves, įskaitant neveiksmingas naujovių diegimo sistemas, nepakankamą verslo dinamiškumą ar vangų IRT naudojimą versle.

Turint tai omenyje, būtina didinti nacionalinius ir regioninius MTTP pajėgumus, remti investicijas į IRT infrastruktūrą ir skleisti technologijas bei žinias pasitelkiant tinkamus technologijų perdavimo ir žinių mainų mechanizmus. Informuotumo ugdymą geresniam MTTP potencialo panaudojimui galėtų skatinti regionų „toliaregiškumas“ ir kiti regionų strateginio planavimo metodai, pagal kuriuos vyktų nuolatinis ir sisteminis dialogas su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis. Taip pat svarbu įgūdžių ir gebėjimų vystymo veiksmais didinti įmonių, ypač MVĮ, pajėgumus įsisavinti MTTP; skatinti suburti Europoje didesnes aukštos kokybės mokslinių tyrimų talentų gretas, bei jas pasitelkti; didinti privataus ir viešojo sektoriaus investicijas į MTTP ir naujoves; bei skatinti MTTP partnerystę steigimąsi įvairiuose Sąjungos regionuose. Pavyzdžiui, Europos technologijų platformos sudaro sąlygas mokslinių tyrimų programoms geriau pritaikyti prie verslo poreikių; sanglaudos politika gali vaidinti svarbų vaidmenį remiant strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkių įgyvendinimą visoje Sąjungoje, įskaitant mažiau išsivysčiusiuose regionuose.

⁽¹⁾ „Investavimas į mokslinius tyrimus: Europos veiksmų planas“. COM(2003) 226, 2003 4 30.

Nors tiesioginės dotacijos išlieka svarbios, ypač konvergencijos regionuose, būtina orientuotis į kolektyvinių verslo ir technologijų paslaugų teikimą įmonių grupėms, kad šios galėtų pagerinti savo novatorišką veiklą. Tiesioginės dotacijos atskiroms įmonėms turėtų būti skirtos tų įmonių MTTP ir naujovių diegimo pajėgumams stiprinti, o ne gamybos sąnaudoms laikinai sumažinti, kas tik sukuria didelę papildomą našą. Tai labai svarbu tradiciniuose sektoriuose, ypač susiduriančiuose su pasauline konkurencija, kuriems reikia dėti papildomas pastangas, norint išlikti konkurencingiems, ir MVĮ, kurios dažnai yra didžiausias užimtumo regionuose šaltinis. Tačiau svarbiausia yra tai, kad šios politikos kryptys turi būti pritaikytos prie konkrečių kiekvieno regiono sąlygų ir ypač prie MVĮ poreikių. Nacionalinės, regioninės ir vietos strategijos turėtų būti grindžiamos visapusiška investicijų į MTTP galimybių analize.

Bendrijos pastangos orientuojasi į žinias ir naujoves ir yra skirtos spartesniam ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti. Bendrijos lygmeniu siūlomos dvi susijusios priemonės: Septintoji mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programa ir Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa. Sanglaudos politikos ir šių priemonių sąveika yra gyvybiškai svarbi, kad moksliniai tyrimai ir sanglaudos politika stiprintų vienas kitą regionų lygmeniu, o nacionalinėse ir regioninėse vystymosi strategijose atsispindėtų šios sąveikos įgyvendinimo būdas. Sanglaudos politika gali padėti visiems regionams stiprinti mokslinių tyrimų ir naujovių gebėjimus, taip prisidedama prie veiksmingo šių regionų dalyvavimo Europos mokslinių tyrimų erdvėje ir apskritai visos Bendrijos mokslinių tyrimų ir naujovių veikloje. Konkrečiai jai tenka dvejopas vaidmuo. Pirmia, ji padeda regionams įgyvendinti regionines naujovių strategijas ir veiksmų planus, kurie potencialiai gali turėti didelės įtakos konkurencingumui tiek regiono, tiek ir visos Sąjungos mastu; antra, ji padeda didinti mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo pajėgumus regione iki lygmens, leidžiančio dalyvauti tarptautiniuose mokslinių tyrimų projektuose.

Todėl regioninės strategijos turėtų būti orientuotos į investicijas į MTTP, naujovių diegimą, žmogiškąjį kapitalą ir verslumą, užtikrinant, kad šios investicijos atitiktų regiono ekonominio vystymosi poreikius, ir kad egzistuojantys pajėgumai mokslinius tyrimus paverstų paklausia produkto, proceso ir paslaugų naujove; stiprinamos technologijų perdavimą ir žinių mainus, skatindamos IRT plėtojimą, sklaidą ir įsisavinimą įmonėse bei užtikrinamos finansavimo prieinamumą įmonėms, pasiryžusioms investuoti į didelės pridėtinės vertės prekes ir paslaugas. Siekiant didinti strateginio poveikio priemonių ir tarpinių organizacijų pajėgumą skatinti regionų ir vietos dalyvius, pirmiausia MVĮ, diegti naujoves, tokios strategijos turėtų konkrečiai numatyti bandymus.

1.2.1. Daugiau ir tikslingiau investuoti į MTTP

Europos įmonių konkurencingumas labai priklauso nuo jų gebėjimo kaip įmanoma greičiau pasiūlyti rinkai naujas žinias. Viešojo sektoriaus parama MTTP pateisinama nustačius rinkos nepakankamumą ir taip pat gali būti pateisinama visuotiniu tam tikrų MTTP investicijų pobūdžiu. Be to, vyriausybės paramą MTTP pateisina mokslinių tyrimų rezultatų nuosavybės problemos ir poreikis tam tikruose mokslinių tyrimų sektoriuose sukurti „kritinę masę“.

Įgyvendinant regioninę politiką reikėtų atsižvelgti į ypatingą MTTP veiklos pobūdį. Visų pirma MTTP būtina glaudai dalyvių sąveika, leidžianti formuotis pavyzdiniams mokslinių tyrimų centrams, kurių reikia „kritinei masei“ sukurti. Pagrindinį vaidmenį gali suvaidinti geografinis artumas, pasiekiamas, pavyzdžiui, prie valstybinių mokslinių tyrimų institucijų steigiant MVĮ grupes ir naujovių centrus. Dėl to MTTP veikla būtinai turi būti sukoncentruota geografiniu požiūriu, nes tokiu būdu skatinami neintensyviai MTTP veiklą plėtojančių vietovių įsisavinimo gebėjimai.

MTTP mažiau išsivysčiusiose valstybėse narėse ir regionuose turėtų būti plėtojama aplink jau esamus pavyzdinius mokslinių tyrimų centrus ir vengiant nepagrįsto išteklių teritorinio išsibarstymo. Čia taip pat orientuoti investicijas į prioritetines mokslinių tyrimų sritis gali padėti Europos technologijų platformos. Investicijos taip pat turėtų papildyti Europos prioritetus, išdėstytus Septintojoje pagrindų programoje, ir remti atnaujintos Lisabonos darbotvarkės tikslus. Reikėtų teikti pirmenybę naujų ir paklausių produktų, paslaugų ir įgūdžių plėtojimui bei kūrimui.

Veiksmai MTTP srityje turėtų būti suderinti su Bendrijos MTTP politika ir konkrečių regionų poreikiais. Metodo prasme jie turėtų būti grindžiami logišku analitiniu požiūriu, pavyzdžiui, toliaregiškumu; tokių rodiklių, kaip patentai ir žmogiškieji išteklių naudojimu MTTP; privačių ir valstybinių mokslinių tyrimų institucijų išsidėstymu; ir novatoriškų įmonių grupių egzistavimu.

MTTP srityje galima nustatyti šias veiksmų gaires:

- Stiprinti įmonių savitarpio bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą tarp verslo bei valstybinių mokslinių tyrimų (aukštojo ir tretinio mokslo) institucijų, pavyzdžiui, remiant pavyzdinių įmonių grupių kūrimąsi regionuose ir tarp skirtingų regionų.
- Remti MTTP veiklą MVĮ ir technologijų perdavimą (suteikiant galimybes MVĮ naudotis valstybės finansuojamų mokslinių tyrimų institucijų teikiamomis MTTP paslaugomis).
- Remti regionines peržengiančias sieną ir tarptautines iniciatyvas, skirtas stiprinti bendradarbiavimą mokslinių tyrimų srityje ir gebėjimų stiprinimą prioritetingose Bendrijos mokslinių tyrimų politikos srityse.
- Stiprinti MTTP gebėjimus, įskaitant IRT, mokslinių tyrimų infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą didelį augimo potencialą turinčiose srityse.

Programos (ypač Konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose) gali prisidėti prie MTTP infrastruktūros (įskaitant regioninius didelės spartos duomenų perdavimo tinklus tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir jų viduje), švietimo infrastruktūros, įrangos ir prietaisų tiek valstybės, tiek verslo finansuojamose mokslinių tyrimų įstaigose plėtojimo, su sąlyga, kad šios investicijos būtų tiesiogiai susijusios su regionų ekonominio vystymosi tikslais. Tai gali apimti mokslinių tyrimų infrastruktūrą, kurios ekonominio pagrįstumo analizės buvo finansuotos pagal ankstesnes pagrindų programas. Parama Septintosios pagrindų programos prioritetams turėtų būti siekiama plėtoti visapusišką kuriamų ir jau veikiančių pavyzdinių mokslinių tyrimų centrų potencialą ir didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, visų pirma rengiant mokslo darbuotojus nacionaliniu lygmeniu ir kuriant sąlygas užsienyje parengtiems mokslo darbuotojams pritraukti.

1.2.2. *Palengvinti sąlygas naujovėms ir skatinti verslumą*

Naujovės – sudėtingų ir daug dalyvių įtraukiančių procesų rezultatas, apimantis įmonių gebėjimą pasinaudoti papildomomis kitų rinkos dalyvių, organizacijų ir institucijų žiniomis.

Investicijos į naujoves yra bene svarbiausias sanglaudos politikos prioritetas tiek pagal konvergencijos, tiek regionų konkurencingumo ir užimtumo programas. Bendras šių investicijų finansavimas turėtų būti pagrindinis prioritetas pagal pastarąsias programas finansavimą gaunančiuose regionuose, o šių regionų turimus ribotus finansinius išteklius reikia sutelkti taip, kad būtų pasiekta „kritinė masė“ ir sukurtas atsvaros poveikis.

Pagrindiniu tikslu turėtų būti tinkamos verslo aplinkos formavimas, kai įmonės yra skatinamos kaupti, skleisti ir naudotis naujomis žiniomis. Kad būtų sukurtos veiksmingos regioninės naujovių sistemos, reikėtų sudaryti galimybes ūkio subjektams, socialiniams ir politikos veikėjams susipažinti ne tik su šalies ar vietos lygmeniu, bet ir viso pasaulio pažangiausiomis technologijomis ir verslo praktika. Šiuo tikslu turėtų būti siekiama bendradarbiauti su naujovių sklaidos centrais ir Europos informaciniais centrais, finansuojamais pagal Konkurencingumo ir naujovių pagrindus, visų pirma tarptautinių technologijų ir informacijos sklaidos srityje.

Reikėtų remti besikuriančias, ypač su MTTP susijusias, įmones norint, kad jos dalyvautų plėtojant ilgalaikę viziją ir aiškia orientacija į rinką paremtą partnerystę su mokslinių tyrimų institucijomis. Sanglaudos politika turėtų būti siekiama kompensuoti naujovėms ir verslumui trukdantį rinkos nepakankamumą. Veiksmams turėtų būti siekiama pasinaudoti jau turimais veiklos centrais ir taip išnaudoti regioninį MTTP potencialą bei skatinti tinklų kūrimą ir bendradarbiavimą technologijų srityje tarp regionų ir jų viduje.

Valstybės institucijos turėtų užtikrinti, kad mokslinių tyrimų įstaigos, privatus ir viešasis sektorius iki galo išnaudotų visą įmanomą tarpusavio sąveiką.

Metodo prasme ekonominio vystymosi strategijas pagerintų duomenys, renkami apie naujovių srityje konkrečiuose regionuose vykdomą veiklą, pavyzdžiui, apie privačių asmenų turimus patentus ar apie veikiančių naujovėmis grindžiamos veiklos įmonių grupių, įskaitant valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų įstaigų grupes, pobūdį, sritį ir plėtojimo galimybes. Čia galima būtų pasitelkti ir Bendrijos naujovių apklausas bei Europos naujovių diegimo „švieslentę“.

Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- Paversti regioninę MTTP naujovių ir švietimo paslaugų pasiūlą veiksmingesne ir prieinamesne įmonėms, ypač MVĮ, pavyzdžiui, steigiant pavyzdinius mokslinių tyrimų centrus, suburiant su aukštąja technologija dirbančias MVĮ arti mokslinių tyrimų ir technologijų įstaigų arba plėtojant ir kuriant regionines įmonių grupes prie didžiųjų bendrovių.
- Teikti verslo paramos paslaugas, kad įmonės, o ypač MVĮ, galėtų didinti savo konkurencingumą ir patekti į tarptautinę rinką, visų pirma pasinaudamos vidaus rinkos teikiamomis galimybėmis. Teikiant paslaugas verslui reikėtų teikti pirmenybę teigiamos sąveikos išnaudojimui (pavyzdžiui, technologijų perdavimui, mokslo parkams, IRT ryšių centrums, inkubatoriams ir susijusioms paslaugoms, bendradarbiavimui su įmonių grupėmis) ir teikti daugiau tradicinės paramos valdymo, rinkodaros, techninės paramos, samdos ir kitų profesionalių bei komercinių paslaugų srityse.
- Užtikrinti visapusišką Europos pranašumų panaudojimą ekologinių naujovių srityje. Ekologines naujoves reikėtų skatinti kartu su gerinama MVĮ praktika, diegiant aplinkosaugos valdymo sistemas. Dabar į šią sritį investuojantys ES ūkio subjektai sustiprins savo pozicijas artimiausioje ateityje, kai tokių technologijų panaudojimo būtinybę supras kiti regionai. Ši sritis yra aiškiai susijusi su Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa.
- Skatinti verslumą ir palengvinant naujų įmonių steigimą ir plėtojimą. Dėmesys taip pat turėtų būti skiriamas nuo mokslinių tyrimų įstaigų ar įmonių atsiskyrusių bendrovių steigimosi skatinimui, pasinaudojant įvairiais metodais (pavyzdžiui, informuotumo ugdymu, prototipų gamyba, konsultavimo ir valdymo bei techninės paramos teikimu potencialiems verslininkams).

Svarbu užtikrinti, kad įmonės, įskaitant MVĮ, galėtų komerciškai pritaikyti mokslinių tyrimų rezultatus.

Pageidautina, kad paslaugas verslui teiktų privatus sektorius ar mišrios viešojo ir privataus sektoriaus organizacijos. Šios paslaugos turėtų būti aukščiausio lygio, greitai ir lengvai prieinamos bei atitikti MVĮ poreikius. Paslaugų kokybė turėtų būti nustatyta ir stebima, o paslaugų teikėjai turėtų būti susiję, pvz., sukuriant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės darinius ar „vieno langelio“ principu veikiančius centrus.

Administravimo procedūros dažnai yra pernelyg sudėtingos. Turėtų būti įmanoma gauti informaciją ir pradinę paramą iš „vieno langelio principu“ veikiančių centrų tinklo, kuris galėtų būti jungtini tarp viešojo sektoriaus ir paramos prašytojo. Tokia sistema turėtų apimti įvairią bendrai pagal sanglaudos politiką finansuojamą veiklą. Šie paslaugų teikėjai turėtų būti nepriklausomi nuo nacionalinėms ar regionų institucijoms priskirtos atsakomybės sričių, turėti kompetenciją spręsti klausimus, susijusius su visomis valstybės pagalbos formomis, ir siekti, kad jų nuolat stebima veikla būtų veiksminga.

Atitinkamomis aplinkybėmis tam tikrų kategorijų verslui (pvz., besikuriančioms ar neseniai pertvarkytoms bendrovėms) ar verslininkams (pvz., jaunimui, moterims, vyresnio amžiaus darbuotojams ar etninių mažumų atstovams) turėtų būti prieinama specialiai jiems pritaikyta parama. Taip pat reikėtų skatinti verslumo ugdymą mokyklose.

1.2.3. Skatinti informacinę visuomenę visiems

IRT sklaida visose ES ekonomikos šakose yra esminis tiek regionų našumo, tiek konkurencingumo gerinimo svirtas. IRT sklaida taip pat skatina pertvarkyti gamybos metodus ir rasti naujam verslui bei privačioms paslaugoms. Veiksmingos ir efektyvios viešosios paslaugos, ypač e. vyriausybė ir e. sveikata, talpina savyje didelį ekonomikos augimo ir naujų paslaugų atsiradimo potencialą. Technologijų sklaida gali prisidėti prie regionų vystymosi, skatindama pavyzdinių IRT veiklos centrų kūrimąsi ir augimą bei plėtodama įmonių, ypač MVĮ, savitarpio susietumą ir tinklų kūrimą. Priemonės turėtų skatinti gaminių ir paslaugų kūrimą, siekiant palengvinti ir skatinti privačias investicijas į IRT, garantuojant IRT sektoriaus konkurencingumą.

Todėl politikos priemonėmis turėtų būti orientuojamasi į susietumą. Tai apima paramos MVĮ naujoviškoms paslaugoms gerinimą, konkrečiai siekiant paspartinti technologijų perdavimą tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir įmonių. Taip pat reikia lavinti žinių ekonomikoje būtinus įgūdžius ir sukurti turinį, siūlant taikomąsias programas ir paslaugas (pavyzdžiui, e. vyriausybė, e. verslas, e. mokymasis ir e. sveikata), kurie gali tapti įdomia kitų, dažnai brangių, paslaugų teikimo modelių alternatyva. Šios galimybės ypač aktualios atokioms ir nedidelio gyventojų tankio vietovėms bei labiausiai nutolusiems regionams, saloms arba vietovėms su gamtinėmis kliūtimis. Akivaizdu, kad gaminių ir turinio paslaugų naudojimas bei plėtojimas veiksmingas tik tada, kai yra tinkama infrastruktūra, pajėgi teikti plačiajuosčio ryšio paslaugas. Todėl svarbu užtikrinti, kad visoje Sąjungoje būtų atitinkama plačiajuosčio ryšio infrastruktūra už prieinamą kainą.

Paprastai investuojant į IRT infrastruktūrą reikėtų atsižvelgti į sparčius technologinius pokyčius, gerbti technologinio neutralumo ir atviros prieigos principus. Svarbu užtikrinti atitiktį konkurencijos taisyklėms ir elektroninį ryšių reglamentuojančių teisės aktų vykdymą.

Veiksmus reikia grįsti konteksto rodikliais, susijusiais su esama ekonomine struktūra (įskaitant pramonės specializaciją, ekonominio išsivystymo lygį, prijungimo prie IRT kokybę ir galimą sąveiką su regionų ekonominės veiklos grupėmis). Nustatant regionų poreikius reikėtų atsižvelgti į IRT srityje šiuo metu įgyvendinamas Bendrijos iniciatyvas, ypač į „i2010: Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“⁽¹⁾.

Turint omenyje, kad IRT taikomos visuose ekonomikos ir visuomenės gyvenimo sektoriuose, valstybėms narėms ir regionams būtina plėtoti suderintas informacinės visuomenės strategijas, užtikrinančias sektorių ryšius ir integravimą, siekiant pasiūlos ir paklausos priemonių pusiausvyros, grindžiamos vietos reikalavimais, suinteresuotųjų šalių dalyvavimu ir stipria viešosios politikos parama.

Veiksmų gairės yra šios:

- Užtikrinti, kad įmonės ir namų ūkiai įsisavintų IRT, ir skatinti IRT plėtrą remiantis subalansuota parama, skirta IRT produktų ir viešojo bei privataus sektoriaus paslaugų pasiūlai ir paklausai, didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Šie veiksmai turėtų didinti našumą, skatinti atvirą ir konkurencingą skaitmeninę ekonomiką ir integracinę visuomenę (pavyzdžiui, gerinant galimybes neįgaliesiems ir pagyvenusiems žmonėms) ir taip skatinant ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.
- Užtikrinti IRT infrastruktūros ir atitinkamų paslaugų sukūrimą ten, kur rinka nepajėgi jos suteikti už pagrįstą kainą ir iki paslaugų poreikius atitinkančio lygio, ypač atokiose bei kaimo vietovėse ir naujosiose valstybėse narėse.

1.2.4. Gerinti finansavimo prieinamumą

Dar vienas svarbesnių žinių ir naujovių skatinimo elementas – gerinti finansavimo prieinamumą. Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslu privaloma užtikrinti, kad verslininkams ir įmonėms pakankamai apsimokėtų investuoti į prekių ir paslaugų plėtojamą ir gamybą užuot sutelkus pastangas, pavyzdžiui, nesąžiningai nepagrįstos ekonominės naudos siekiančiais veiklais.

Šiame kontekste finansai dažnai yra sunkiai prieinami ir tampa kliūtimi ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui. Kapitalo prieinamumo gerinimas svarbus tiek MTTP veiklai, tiek neseniai įkurtoms įmonėms. Todėl reikia plėtoti su naujovių diegimo veikla susijusias rizikos kapitalo rinkas bei kurti geresnę teisinio reguliavimo aplinką, sudarančią geresnes sąlygas verslumui.

Šios programos galėtų būti įgyvendinamos pagal JEREMIE iniciatyvą glaudžiai bendradarbiaujant su Europos investicijų fondu (EIF), siekiant išplėtoti finansinius išteklius srityse, kuriose verslumas susiduria su įvairiais trūkumais dėl rinkos nepakankamumo, kurį lemia su MTTP veikla susijusi didelė rizika. Taip pat privaloma tinkamai atsižvelgti į vyriausybės paramos verslo kūrimuisi poveikį, kad būtų išvengta privačių investicijų išstūmimo ir konkurenciją pažeidžiančių priemonių. Be to, reikėtų sustiprinti koordinavimą tarp fondų.

⁽¹⁾ COM(2005) 229.

Privatus nuosavas ir rizikos kapitalas bei skolintos lėšos, skirtos besikuriančioms bendrovėms naujovių srityje, turėtų tapti pagrindiniu verslumo, naujovių ir darbo vietų kūrimo veiksmu. Viešojo sektoriaus institucijos ne visada yra geriausiai prisitaikiusios prisiimti riziką. Reikėtų teikti pirmenybę sukurti ar išplėsti specializuotus rizikos kapitalo ir banko garantijų teikėjus ten, kur rinka nėra pakankama. Paprastai šių teikėjų veikla bus veiksmingesnė, jeigu jie teiks integruotą paramos priemonių paketą, pradedant mokymu prieš įmonės įkūrimą ar veiklos išplėtimą.

Remiantis šiais principais, veiksmų gairės yra tokios:

- Remti ne dotacijų finansines priemones, t. y. teikti paskolas, finansuoti subordinuotas paskolas iš skolinto kapitalo, teikti konvertuojamas finansines priemones (sutvirtinamąsias paskolas) ir rizikos kapitalą (pvz., pradinį kapitalą ir rizikos kapitalą). Dotacijos turėtų būti naudojamos sukurti ir išlaikyti infrastruktūrą, palengvinančią finansų prieinamumą (pvz., technologijų perdavimo biurai, inkubatoriai, inovacijų finansavimo tinklai – vadinamieji „verslo angelai“, parengtos investicijų programos). Be to, galėtų būti remiami garantijų ir savitarpio garantijų mechanizmai, kad būtų palengvintos galimybės MVĮ gauti mikrokreditus. Čia galėtų svariai prisidėti EIB ir EIF.
- Sukurti integruotą požiūrį, kuris tuo pat metu remtų naujoves, jų pavertimą nauja komercine veikla ir rizikos kapitalo prieinamumą.
- Įtraukti ypatingų poreikių grupes, pavyzdžiui, jaunimą ar moteris verslininkes, ar socialiai remtinų žmonių grupes.

Ypač svarbu glaudžiai dirbti su EIF turint omenyje per daugelį metų jo sukauptą patirtį siekiant suteikti MVĮ reikiamą paramą, tuo pat metu plėtojant Europos rizikos kapitalo rinką. Šiame kontekste galėtų būti įtrauktas dalyvavimas JEREMIE iniciatyvoje.

1.3. GAIRĖ: Sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų

Atnaujindama Lisabonos strategiją, Europos Vadovų Taryba priėmė bendrą gairių rinkinį, apjungiantį Bendrąsias ekonominės politikos gaires⁽¹⁾ ir Europos užimtumo strategijos gaires, taip integruodama makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo politikos kryptis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo labui. Vadovaujantis fondų veiklos nuostatomis⁽²⁾, užimtumo ir žmogiškųjų išteklių srityje Bendrijos sanglaudos politikos strateginių gairių prioritetai atitinka prioritetus, numatytus Europos užimtumo strategijoje⁽³⁾, papildytoje ES užimtumo rekomendacijomis, kuriose numatomi kiekvienai šaliai būdingi prioritetai.

Visiško užimtumo ir didesnio našumo siekis priklauso nuo įvairiausių veiksnių, įskaitant jau aptartuosius. Investicijos į infrastruktūrą, verslo plėtrą ir mokslinius tyrimus gerina užimtumo galimybes tiek artimesnėje perspektyvoje, kai sukuriamos darbo vietos, tiek tolimesnėje perspektyvoje, kai tai padidins produktyvumą ir konkurencingumą. Siekiant didžiausio šių investicijų poveikio užimtumui ir sukurti aukštos kokybės nuolatines darbo vietas, turėtų būti toliau plėtojamas ir stiprinamas žmogiškasis kapitalas.

Žmogiškojo kapitalo plėtojimo srityje užimtumo gairėse valstybių narių politikai numatomi trys veiksmų prioritetai:

- pritraukti į darbą ir jame išlaikyti daugiau žmonių bei modernizuoti socialinės apsaugos sistemas,
- gerinti darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei darbo rinkų lankstumą,
- didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą suteikiant geresnį išsilavinimą ir įgūdžius.

Be šių prioritetų, atitinkamas dėmesys turėtų būti skiriamas investicijoms į viešojo valdymo veiksmingumo gerinimą ir į švietimo, socialinę bei sveikatos infrastruktūrą.

⁽¹⁾ OL L 205, 2005 8 6, p. 21.

⁽²⁾ 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1081/2006 dėl Europos socialinio fondo ir panaikinancio Reglamentą (EB) Nr. 1784/1999 2 straipsnis (OL L 210, 2006 7 31, p. 12).

⁽³⁾ COM(2005) 141, 2005 4 12.

Sanglaudos politika turėtų būti skirta konkrečioms Europos užimtumo strategijos sunkumams kiekvienoje valstybėje narėje spręsti, remiant konvergencijos ir regionų konkurencingumo bei užimtumo tikslus atitinkančius veiksmus, atsižvelgiant į teisės aktų sistemoje apibrėžtas veiklos sritis. Pastarojo tikslo finansavimo reikalavimus atitinkančių veiksmų spektras ir finansiniai ištekliai yra didesni. Tam tikslui Bendrijos išteklius reikės žymiai labiau sutelkti siekiant pastebimo poveikio.

Užimtumo ir žmogiškųjų išteklių plėtojimo programose reikėtų atsižvelgti į kiekvienai šaliai būdingus sunkumus ir prioritetus, kaip pabrėžta užimtumo rekomendacijose ir nacionalinėse reformų programose. Tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu valdomos programos turėtų efektyviai spręsti teritorinius skirtumus ir būti pritaikytos prie įvairių sričių poreikių.

Pagal vieną matomiausių europinės pridėtinės vertės aspektų 2000–2006 m. struktūrinių fondų laikotarpiu buvo parama valstybėms narėms ir regionams keistis patirtimi ir kurti tinklus, taip skatinant naujovių diegimą. Todėl pagal Bendrijos EQUAL iniciatyvą sukaupta patirtis turėtų būti paversta kapitalu integruojant principus, kuriais ji buvo paremta – naujovių diegimą, tarptautinį bendradarbiavimą, partnerystę, lyčių aspekto integravimą.

1.3.1. Pritraukti į darbą ir jame išlaikyti daugiau žmonių bei modernizuoti socialinės apsaugos sistemas

Ūkinės veiklos bazės plėtimas, užimtumo lygio augimas ir nedarbo lygio mažinimas yra būtini siekiant tvaraus ekonomikos vystymosi, socialiai integruotos visuomenės skatinimo ir kovos su skurdu. Turint omenyje tikėtiną darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimą, vis svarbesnis yra aktyvesnis dalyvavimas užimtumo veikloje. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- Įgyvendinti užimtumo politiką, siekiant visiško užimtumo, gerinant darbo kokybę ir našumą bei stiprinant socialinę ir teritorinę sanglaudą.
- Skatinti visoms amžiaus grupėms pritaikytą požiūrį į darbą.
- Užtikrinti integruotą darbo rinką, didinti darbo patrauklumą ir paversti darbą finansiškai patraukliu darbo ieškotojams, įskaitant socialiai remtinus ir nedirbančius žmones.
- Geriau derinti darbo rinkos poreikius.

Veiksmai turėtų būti grindžiami išankstiniu poreikių nustatymu, pavyzdžiui, pasitelkiant atitinkamus nacionalinius ir (arba) regioninius rodiklius – nedarbo ir dalyvavimo profesinėje veikloje indeksus, ilgalaikio nedarbo indeksus, gyventojų, atsidūrusių arti skurdo ribos, ir pragyvenimo lygio indeksus. Reikėtų atkreipti dėmesį į vietos lygmenį, kurio didžiuliai skirtumai gali neatsispindėti regionų lygmens statistiniuose duomenyse.

Veiksmingos ir efektyvios darbo rinkos institucijos, ypač užimtumo tarnybos, galinčios greitai reaguoti į sparčius ekonominės ir socialinės pertvarkos sunkumus bei demografinį senėjimą, yra būtinos, norint pagerinti paslaugas darbo ieškotojams, bedarbiams ir socialiai remtiniems žmonėms, ir galėtų būti remiamos iš struktūrinių fondų. Šioms institucijoms tenka ypatingai svarbus vaidmuo įgyvendinant aktyvios darbo rinkos politiką ir teikiant kiekvieno asmens atvejui pritaikytas paslaugas, siekiant skatinti darbuotojų ir geografinį judėjimą, darbo pasiūlos ir paklausos suderinamumą taip pat ir vietos lygmeniu. Jos turėtų padėti numatyti galintį susidaryti darbo jėgos trūkumą ir kai kurias problemas bei numatyti užimtumo ir igūdžių poreikius. Jos taip pat galėtų padėti teigiamai paveikti ekonominę migraciją. Labai svarbus yra lengvas paslaugų prieinamumas ir skaidrumas. EURES tinklas yra svarbi užimtumo ir geografinio judėjimo priemonė tiek Europos, tiek šalies mastu⁽¹⁾.

Svarbiu prioritetu turėtų būti aktyvių ir prevencinių darbo rinkos priemonių stiprinimas patekimo ar išsilaikymo darbo rinkoje kliūtims įveikti bei darbo ieškotojų, bedarbių ir nedirbančiųjų, vyresnio amžiaus darbuotojų bei galinčių tapti bedarbiais judėjimui skatinti, ypatingą dėmesį skiriant ne kvalifikuotiems darbuotojams. Veiksmai turėtų būti orientuoti į konkrečioms asmenims pritaikytą paslaugų teikimą, įskaitant paramą ieškantiems darbo, įdarbinimą ir mokymus, siekiant ieškančiųjų darbo ir darbuotojų igūdžius pritaikyti prie darbo rinkos poreikių. Reikėtų visapusiškai atsižvelgti į potencialias galimybes dirbti savarankiškai, steigti verslo įmones, į IRT igūdžius ir skaitmeninį raštingumą. Ypatingo dėmesio turėtų susilaukti šios sritys:

⁽¹⁾ 1993 m. įsteigtas EURES tinklas yra Europos Komisijos ir EEE valstybių narių (ES valstybių narių ir Norvegijos, Islandijos bei Lichtenšteino) viešųjų įdarbinimo tarnybų ir kitų organizacijų partnerių bendradarbiavimo tinklas.

- Europos jaunimo pakto įgyvendinimas, palengvinant jaunimo užimtumo galimybes bei perėjimą nuo mokymosi prie darbo, įskaitant profesinį orientavimą, paramą užbaigti mokslus, tinkamo profesinio mokymo ir stažuotių prieinamumą,
- Europos lyčių lygybės pakto įgyvendinimas, integruojant ir konkrečiais veiksmais moterų dalyvavimui darbo rinkoje didinti, profesinei segregacijai mažinti, nevienodo atlygio moterims ir vyrams problemai spręsti bei stereotipiniam skirtingo lyčių traktavimo požiūriui nagrinėti, taip pat propaguoti šeimyniniam gyvenimui tinkamesnę darbo aplinką bei profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimą; palengvinti galimybes naudotis vaikų priežiūros ir išlaikytinių globos paslaugomis yra ypač svarbus dalykas, lygiai kaip yra svarbi lyčių aspekto integravimo politika ir kitos priemonės, sąmoningumo ugdymas ir visų suinteresuotųjų šalių dialogas,
- konkretūs veiksmai migrantų galimybėms dalyvauti darbo rinkoje stiprinti ir jų socialinei integracijai palengvinti, mokant juos naujų įgūdžių ar vertinant užsienyje įgytos profesinės kompetencijos tinkamumą, teikiant individualias konsultacijas, mokant kalbų, teikiant atitinkamą paramą darbdavių ir migruojančių darbuotojų verslumui ir sąmoningumui apie jų teises ir pareigas skatinti, stiprinant kovos su diskriminacija normų įgyvendinimą.

Dar vienu svarbiu prioritetu turėtų būti siekis užtikrinti, kad į darbo rinką būtų įtraukti socialiai remtini asmenys ar tie, kuriems kyla socialinės atskirties pavojus, pavyzdžiui, anksti mokyklą metę, ilgalaikiai bedarbiai, mažumų atstovai ir neįgalieji. Šiam tikslui reikalinga dar įvairiapusiškesnė parama, kuria būtų galima susieti integracijos ir kovos su diskriminacija pastangas. Turėtų būti siekiama tokio tikslo:

- gerinti jų galimybes įsidarbinti, intensyvinant jų dalyvavimą profesinio lavinimo ir mokymo veikloje, reabilitaciją ir tinkamas paskatas bei darbo sąlygas, taip pat būtinąsias socialinės paramos ir priežiūros paslaugas lygiagrečiai plėtojant ir socialinę ekonomiką,
- kovoti su diskriminacija ir skatinti įvairovės priimtinumą darbo vietoje, rengiant įvairovės mokymus ir sąmoningumo ugdymo kampanijas, kuriose aktyviai dalyvautų vietos bendruomenės ir įmonės.

1.3.2. Gerinti darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei darbo rinkos lankstumą

Atsižvelgiant į nuolat didėjantį globalizacijos poveikį, įskaitant staigius ir netikėtus prekybos sukrėtimus ir nuolatinį naujų technologijų diegimą, Europa privalo stiprinti savo gebėjimus numatyti ekonominius bei socialinius pokyčius, į juos reaguoti ir su jais susitvarkyti. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- Skatinti lankstumą kartu su užimtumo garantijomis ir mažinti darbo rinkos susiskaidymą, tinkamai atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį.
- Užtikrinti užimtumui palankius darbo sąnaudų pokyčius ir darbo užmokesčio nustatymo mechanizmus.

Daugiausia turėtų būti orientuojamasi į veiksmus, skatinančius įmonių, o ypač MVĮ, investicijas į žmogiškuosius išteklius ir į darbuotojus, taikant mokymosi visą gyvenimą strategijas ir sistemas, suteikiančias darbuotojams, visų pirma nekvalifikuotiems ir vyresnio amžiaus darbuotojams, būtinų įgūdžių, leidžiančių prisitaikyti prie žinių ekonomikos ir taip pratęsti jų darbinį gyvenimą. Dėmesys visų pirma turėtų būti skiriamas:

- mokymosi visą gyvenimą strategijų ir sistemų, įskaitant tokius mechanizmus kaip regioniniai ir sektorių fondai, kūrimui, siekiant didinti įmonių investicijas ir darbuotojų dalyvavimo mokymuose aktyvumą,
- šių strategijų įgyvendinimui, prisidedant prie programų ir mokymo veiklos finansavimo. Pirmenybė turėtų būti teikiama verslumui ir MVĮ, įskaitant jų galimybių naudotis išorės kompetencijos šaltiniais, finansų inžinerija, pvz., JEREMIE priemone, ir mokymo sprendimais palengvinimą, akcentuojant IRT ir valdymo įgūdžius. Reikėtų skirti ypatingą dėmesį nekvalifikuotų ir vyresnio amžiaus darbuotojų dalyvavimo mokymo ir perkvalifikavimo kursuose didinimui.

Ypač svarbus yra geresnis numatymas ir teigiamas ekonominės struktūrinės pertvarkos valdymas, kurio vykdymas ypač susijęs su prekybos atvėrimu. Reikėtų atsižvelgti į stebėsenos sistemų, įtraukiančių socialinius partnerius, įmones ir vietos bendruomenes, sukūrimą, į socialinių ir ekonominių pokyčių nacionaliniu, regioniniu ir vietos mastu kruopštų išnagrinėjimą, taip pat į būsimų ekonominių ir darbo rinkos tendencijų vertinimą. Reikėtų įdiegti darbo rinkoms modernizuoti ir laipsniškiems pokyčiams visoje Sąjungoje ypač žemės ūkio, tekstilės, automobilių gamybos ir kalnakasybos sektoriuose nuspėti skirtų programų paramos mechanizmus drauge su aktyviomis priemonėmis regionų ekonominei gerovei sustiprinti. Struktūriškai pertvarkant bendroves ar sektorius, tam tikras vaidmuo tenka konkrečioms užimtumo, mokymo ir paramos paslaugoms darbuotojams, kurios teikiamos greitai reaguojant kolektyvinio priverstinio atleidimo iš darbo atveju.

Siekiant pasinaudoti naujų technologijų teikiamomis galimybėmis, taip pat reikėtų siekti suteikti ir skleisti žinias apie naujoviškas ir lanksčias darbo organizavimo formas, įskaitant nuotolinį darbą, darbuotojų sveikatos ir saugos (pvz., pramonės saugos) gerinimą, našumo ir darbo bei šeimos gyvenimo suderinamumo didinimą. Taip pat galima įtraukti informuotumo didinimą apie įmonių socialinę atsakomybę, sąmoningumo ugdymą užimtumo teisių srityje, iniciatyvas, skatinančias laikytis darbo kodekso, pagrindinės ekonomikos mažinimą, ir būdus, kaip nedeklaruojamą darbą paversti oficialiu užimtumu.

Socialiniai partneriai vaidina svarbų vaidmenį kuriant mechanizmus, užtikrinančius darbo rinkos lankstumą. Todėl valstybės narės turėtų raginti socialinius partnerius dalyvauti šio prioriteto veikloje. Be to, pagal Konvergencijos tikslą, atitinkama Europos socialinio fondo (ESF) lėšų dalis skiriama gebėjimų stiprinimui, kuris apima mokymą, tinklų kūrimo priemones, socialinio dialogo stiprinimą ir bendrą socialinių partnerių veiklą.

1.3.3. Didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą tobulinant švietimą ir įgūdžius

Europai reikia daugiau investuoti į žmogiškąjį kapitalą. Pernelyg daug žmonių nepatenka į darbo rinką arba joje neišsilaiko dėl nepakankamų įgūdžių, įskaitant bendruosius raštingumo ir mokėjimo skaičiuoti įgūdžius, arba dėl jų nesuderinamumo su darbo rinka. Siekiant geresnių užimtumo galimybių visų amžių grupėms ir aukštesnio darbo našumo lygio bei kokybės, būtina didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą bei parengti ir įgyvendinti veiksmingas nacionalines mokymosi visą gyvenimą strategijas asmenų, įmonių, viso ūkio ir visuomenės labui. Vadovaujantis užimtumo gairėmis, šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- Plėtoti ir didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą.
- Pritaikyti švietimo ir mokymo sistemas prie naujų kompetencijos reikalavimų.

Darbo rinkos mokymo reformas, skirtas pritraukti daugiau žmonių į užimtumo sritį ir didinti darbuotojų bei įmonių lankstumą, būtina derinti su švietimo ir mokymo sistemų reformomis. Ankstesniais programavimo laikotarpiais gana daug struktūrinių fondų lėšų buvo investuota į švietimo ir mokymo sistemas. Ateinanti programavimo laikotarpis investicijas į žmogiškąjį kapitalą turėtų būti sustiprintos, orientuojantis į Lisabonos tikslus ir vadovaujantis integruotomis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairėmis. Reikėtų teikti pirmenybę šioms sritims:

- didinti ir gerinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, įskaitant atitinkamų paskatų ir sąnaudų paskirstymo mechanizmų sukūrimą įmonėms, valstybės institucijoms ir privatiems asmenims,
- remti nuosekliai ir visapusiškai mokymosi visą gyvenimą strategijas, ypatingą dėmesį skiriant žinių ekonomikai reikalingų įgūdžių poreikiams tenkinti, įskaitant paramą bendradarbiavimui ir valstybių narių, regionų bei miestų partnerystės kūrimui švietimo ir mokymo srityje, siekiant palengvinti patirties ir gerosios patirties mainus, įskaitant naujoviškus projektus. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas socialiai remtinų žmonių grupių poreikiams tenkinti,
- remti švietimo ir mokymo sistemų reformų kūrimą bei įgyvendinimą, prireikus pasitelkiant bendruosius Europos standartus ir principus, ypač didinti darbo rinkos svarbą švietimui ir mokymui,

- stiprinti universitetų, mokslinių tyrimų ir technologijų centrų bei įmonių tarpusavio ryšius, visų pirma skatinant kurti tinklus ir bendrus veiksmus.

Daugelis Konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančių valstybių narių ir regionų susiduria su dideliais sunkumais švietimo ir mokymo srityje. Finansiniai ištekliai turėtų būti panaudojami šių konkrečių prioritetų siekiančioms reformoms įgyvendinti:

- užtikrinti pakankamą visų lygių patrauklių, prieinamų ir aukštos kokybės švietimo ir mokymo paslaugų pasiūlą, įskaitant darbuotojų gebėjimų tobulinimą ir kvalifikacijos kėlimą, lankscią mokymosi būdų ir naujų galimybių skatinimą jau mokyklos ir pradinės mokyklos etape, imtis veiksmų, siekiant pastebimai sumažinti anksti mokyklą metusiųjų moksleivių skaičių, užtikrinti didesnę aukštesnės pakopos vidurinį išsilavinimą turinčiųjų žmonių skaičių ir didesnes galimybes įgyti ikimokyklinį ir mokyklinį išsilavinimą,
- remti aukštojo mokslo modernizavimą ir žmogiškojo potencialo plėtojimą mokslinių tyrimų ir naujovių srityje per antrosios pakopos universitetines studijas, tęstinį mokslo darbuotojų mokymą ir pritraukti daugiau jaunimo į mokslo ir technines studijas,
- skatinti profesinio lavinimo ir mokymo, įskaitant pameistrystės ir verslumo ugdymą, kokybę ir patrauklumą,
- kur reikalinga, užtikrinti didesnę judėjimą regionų, šalies ar tarptautiniu mastu ir skatinti skaidrumo ir kvalifikacijos pripažinimo bei neformaliojo švietimo tinkamumo patvirtinimo struktūras bei sistemas,
- investuoti į švietimo ir mokymo infrastruktūrą, įskaitant IRT, jei tokios investicijos yra būtinos reformai įgyvendinti ir (arba) jei jos gali reikšmingai prisidėti prie švietimo ir mokymo sistemos kokybės ir veiksmingumo.

1.3.4. Administraciniai gebėjimai

Ankstesniais programavimo laikotarpiais teikdami techninę paramą fondai sustiprino valstybių narių ir valdančiųjų institucijų valdymo gebėjimus įgyvendinti teisinės normas. Tai bus taikoma ir 2007–2013 m. laikotarpiu.

Be fondų valdymo, pagrindinė ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo prielaida – veiksmingi valstybės institucijų ir viešųjų tarnybų, t. y. sumanaus valdymo, administraciniai gebėjimai. Taigi, vadovaujantis atnaujinta Lisabonos strategija, raginančia parengti tobulesnius teisės aktus ir politikos modelius bei juos įgyvendinti, siekiant sukurti sąlygas ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, fondai remia investicijas į administracinių ir viešųjų tarnybų žmogiškąjį kapitalą bei susijusias IRT priemones visuose teritoriniuose lygmenyse.

Sanglaudos šalyse ir Konvergencijos tikslo kriterijus atitinkančiuose regionuose našumo ir darbo kokybės didinimas viešajame sektoriuje, o ypač ekonominėje, užimtumo, socialinėje, švietimo, sveikatos, aplinkos ir teismų sistemos srityse, yra būtinas norint įgyvendinti ir paspartinti reformas, kelti našumą ir didinti visos ekonomikos augimą ir skatinti socialinę bei teritorinę sanglaudą ir tvarų vystymąsi. Struktūriniai fondai gali atlikti svarbų vaidmenį remdami veiksmingus politikos modelius ir jų įgyvendinimą, kurie įtrauktų visas susijusias suinteresuotąsias šalis kuo įvairiausiose srityse.

Todėl Sanglaudos šalys ir Konvergencijos tikslo kriterijus atitinkantys regionai raginami sukurti viešojo valdymo ir viešąsias tarnybas šalies, regionų ir vietos mastu. Vykdamas veiksmus šioje srityje reikėtų atsižvelgti į padėtį kiekvienoje valstybėje narėje. Taigi, vadovaujantis santalkos principu, valstybės narės raginamos atlikti visapusišką analizę, kad išsiaiškintų politikos sritis, kurioms reikia daugiausia paramos administraciniams gebėjimams. Investicijos turėtų būti sutelkiamos politikos sritims, susiduriančioms su didžiausiomis socialinio ir ekonominio vystymosi kliūtimis, bei pagrindiniams valdymo reformos elementams.

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų tinkamai atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti viešojo valdymo veiksmingumą ir skaidrumą bei atnaujinti viešąsias tarnybas. Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- Remti gerus politikos ir programų modelius, stebėseną, įvertinimą ir poveikio vertinimą, remiantis tyrimais, statistika, žiniomis ir toliaregiškumu, remti tarpžinybinį koordinavimą ir atitinkamų viešųjų bei privačių įstaigų dialogą.
- Stiprinti gebėjimus įgyvendinant politiką ir programas, įskaitant atsparumo nusikalstamai veiklai ir teisės aktų vykdymą, ypač apibrėžiant mokymo poreikius, kilimo tarnyboje peržiūrą, įvertinimą, socialinio audito procedūras, atviro valdymo principų įgyvendinimą, vadovybės ir darbuotojų mokymą ir konkrečią paramą pagrindinėms tarnyboms, inspekcijoms ir socialiniams bei ūkio subjektams.

1.3.5. Padėti išlaikyti sveiką darbo jėgą

Atsižvelgiant į ES demografinę struktūrą, senstančius gyventojus, taip pat į tikėtiną darbo jėgos skaičiaus mažėjimą ateityje, Sąjungai būtina imtis veiksmų, skirtų prailginti savo darbuotojų darbingą amžių turint gerą sveikatą. Investicijos į visuomenės sveikatos skatinimą ir ligų prevenciją padės išlaikyti kaip įmanoma didesnės dirbančiųjų dalies aktyvų dalyvavimą visuomeniniame gyvenime, tokiu būdu palaikydamos jų indėlį į ekonomiką bei mažindamos priklausomumo lygį. Tai daro tiesioginį poveikį našumui ir konkurencingumui bei apskritai labai teigiamai veikia gyvenimo kokybę.

Skirtingi Europos regionai iš esmės skiriasi sveikatos būkle ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumu. Todėl svarbu, kad sanglaudos politika prisidėtų prie sveikatos priežiūros sistemos infrastruktūros, taip padėdama prailginti darbingą amžių turint gerą sveikatą, visų pirma neturtingesnėse valstybėse narėse ir regionuose. Bendrijoje vykdomai sveikatos gerinimo ir prevencinei veiklai tenka svarbus sveikatos priežiūros sistemos skirtumų mažinimo vaidmuo. Gera sveikatos priežiūra lemia ilgesnį dalyvavimą darbo rinkoje ir darbinį gyvenimą, didesnį našumą ir mažesnes sveikatos bei socialinės priežiūros išlaidas.

Svarbu, kad ypač atsilekančiuose regionuose sanglaudos politika prisidėtų prie ilgalaikės priežiūros infrastruktūros gerinimo ir į ją investuotų, visų pirma, kai jos nebuvimas ar nepakankama plėtra yra pagrindinė ekonomikos vystymosi kliūtis. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad siekiant didinti sveikatos priežiūros sistemų veiksmingumą būtų skiriamos investicijos į IRT, žinias ir naujoves. Šios srities veiksmų gairės yra tokios:

- Rizikos sveikatai prevencija, siekiant padėti pakelti našumo lygį, vykdant sveikatos informacines kampanijas ir užtikrinant žinių bei technologijų perdavimą, taip pat užtikrinant, kad sveikatos priežiūros institucijos turėtų būtinus įgūdžius, produktus ir įrangą, leidžiančias išvengti rizikos ir sumažinti potencialią žalą.
- Sveikatos priežiūros infrastruktūros trūkumų šalinimas ir veiksmingų paslaugų teikimo skatinimas, kai tai turi poveikio neturtingesnių valstybių narių ir regionų ekonominiam vystymuisi. Šie veiksmai turėtų būti grindžiami kruopščia teikiamų paslaugų optimalaus lygio analize ir tinkama technologija, pavyzdžiui, telemedicina ir e. sveikatos paslaugų teikiamomis sąnaudų mažinimo galimybėmis.

2. TERITORINIS SANGLAUDOS POLITIKOS ASPEKTAS

Kitaip nei sektorinės politikos, viena iš sanglaudos politikos savybių – jos gebėjimas prisitaikyti prie konkrečių vietovių ypatingų poreikių ir savybių, atsižvelgiant į konkrečių geografinių vietovių problemas ir galimybes. Sanglaudos politikoje šis geografinis aspektas yra labai svarbus. Atsižvelgiant į tai, valstybės narės ir regionai turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į šias konkrečias geografines aplinkybes rengdami savo programas ir sutelkdami išteklius į pagrindinius prioritetus.

Atsivėlgimas į teritorinį aspektą padės sukurti darnias bendruomenes ir neleis netolygiam regioniniam vystymuisi sumažinti bendro ekonomikos augimo potencialo. Be to, taikant tokį požiūrį gali prireikti spręsti problemas ir galimybes, būdingas tiek miesto ir kaimo vietovėms, tiek konkrečioms teritorijoms, kaip antai peržengiančioms sieną ir platesnėms tarptautinėms teritorijoms, arba regionams, patiriantiems kitokių sunkumų dėl jų izoliacijos, atokumo (pavyzdžiui, tolimiausiems ar Arkties regionams), nedidelio gyventojų tankio ar kalnuotumo. Taip pat gali tekti spręsti aplinkosaugos ir geografinius suvaržymus, su kuriais susiduria pakrantės vietovės. Kad teritorinę sanglaudą skatinančių veiksnių įgyvendinimas būtų sėkmingas, būtini įgyvendinimo mechanizmai, kurie padėtų užtikrinti vienodas sąlygas visoms teritorijoms, remiantis jų turimais pajėgumais kaip konkurencingumo veiksniais. Tai, siekiant sėkmingai išspręsti teritorinį aspektą, svarbus geras valdymas.

Iš tiesų, naujos kartos programoms teritorinės sanglaudos skatinimas turėtų būti pastangų užtikrinti, kad visa Europos teritorija turėtų galimybę prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, dalimi. Tiksliau, tai reiškia, kad teritorinei sanglaudai turėtų būti suteikta nauja reikšmė, susijusi su kiekvienos valstybės narės istorija, kultūra ar institucine padėtimi.

Taip pat labai svarbus aukštos kokybės partnerystės kūrimas, sutelkiant visų lygmenų, nacionalinio, regioninio, miesto, kaimo ir vietos, dalyvius. Sėkmė teritorinės sanglaudos srityje priklauso nuo visapusiškos strategijos, nustatančios sistemą, kuria remiantis siekiama konkrečių tikslų ir veiksnių.

Pagal naują teisės aktų sistemą valstybės narės turi galimybę fondų, kuriuose pagal naujas programas sprendžiami miesto klausimai, valdymą deleguoti miestams. Kad gautų visapusišką partnerystės naudą, miestai turėtų dalyvauti visame procese. Tai galėtų apimti atsakomybę už deleguotosios programos dalies kūrimą ir įgyvendinimą.

Be to, nauja teisės aktų sistema numato specialią paramą tolimiausiems regionams, siekiant spręsti didelių dėl atstumo susidarantių išlaidų problemą. Ypač sunkus uždavinys bus užtikrinti, kad ši parama prisidėtų prie visos programos strategijos įgyvendinimo – padėtų kurti tvarų ekonomikos augimą ir darbo vietas.

2.1. Miestų indėlis į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą

Kaip apibrėžta Komisijos komunikate dėl sanglaudos politikos ir miestų, daugiau kaip 60 % gyventojų Europos Sąjungoje gyvena miestų zonose, kuriose gyvena daugiau kaip 50 000 gyventojų⁽¹⁾. Miestuose ir apskritai miestų zonose yra daugiausia darbo vietų, įmonių ir aukštojo mokslo institucijų bei jie vaidina lemiamą vaidmenį siekiant socialinės sanglaudos. Europos miestai ir didmiesčių zonos pritraukia aukštos kvalifikacijos specialistus, dažnai sukurdami sektinį pavyzdį, kuris skatina naujovių diegimą ir verslą, bei tokiu būdu padeda didinti jų patrauklumą naujiems talentams.

Miestuose ir miestų zonose sukongcentruotos ne tik galimybės, bet ir problemos, bei turėtų būti atsivėlgama į specifines miestų zonų problemas, tokias kaip nedarbas ir socialinė atskirtis (įskaitant „dirbančių neturtingųjų“ problemą), aukštas ir augantis nusikalstamumo lygis, išaugusi miesto aglomeracija bei skurdo zonos miesto ribose.

Į miestų zonas orientuotos programos būna kelių formų. Pirma, yra veiksmai, remiantys miestus kaip regioninės plėtros variklius. Tokiais veiksmais turėtų būti siekiama stiprinti konkurencingumą, pavyzdžiui, steigiant įmonių grupes. Remiami veiksmai apima priemones verslumui, naujovėms ir paslaugų vystymui, įskaitant gamintojams skirtas paslaugas, skatinti. Taip pat labai svarbu pritraukti ir išlaikyti labai aukštos kvalifikacijos darbuotojus (taikant priemones, susijusias su prieinamumu, kultūrinių paslaugų teikimu ir kt.).

Antra, yra veiksmai skirti vidaus sanglaudai miestų zonose skatinti, kuriais siekiama gerinti krizės apimtų rajonų padėtį. Tai ne tik atneša tiesioginę naudą patiems rajonams, bet ir padeda siekti tiek sumažinti nepagrįsto priemiesčių plėtimosi tendenciją, atsirandančią ieškant geresnės gyvenimo kokybės.

(1) Komunikatas Tarybai ir Parlamentui „Sanglaudos politika ir miestai: miestų indėlis į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą regionuose“. COM(2006) 385 galutinis, 2006 7 12.

Šioje plotmėje, siekiant sukurti patrauklesnius miestus, kuriuose žmonės norėtų gyventi, svarbios priemonės, skirtos atnaujinti fizinę aplinką, pertvarkyti apleistos žemės sklypus, ypač senuose pramoniniuose miestuose, ir išsaugoti bei vystyti istorinį ir kultūros paveldą, kuris gali padėti vystyti turizmą. Dabartinių viešųjų erdvių ir pramoninių vietovių atnaujinimas gali atlikti svarbų vaidmenį išvengiant padriko priemiesčių ir miestų plėtimosi, padėdamas sukurti tvariam ekonomikos vystymuisi būtinas sąlygas. Apskritai, gerindami viešųjų erdvių planavimą, kūrimą ir priežiūrą miestai gali „suplanuoti“ nusikalstamumą, padėdami sukurti patrauklias gatves, parkus ir atviras erdves, kurie būtų saugūs ir kuriuose žmonės jaustųsi saugiai. Miesto zonose aplinkos, ekonominis ir socialinis aspektai yra stipriai susiję. Aukštos kokybės miesto aplinka prisideda prie atnaujintos Lisabonos strategijos prioriteto paversti Europą patrauklesne vieta dirbti, gyventi ir investuoti⁽¹⁾.

Trečia, yra veiksmai, kuriais skatinamas labiau subalansuotas, policentrinis vystymas, miesto tinklą vystant šalies ir Bendrijos lygmeniu, įskaitant ryšius tarp ekonomiškai stipriausių miestų ir kitų miesto zonų, įskaitant mažus ir vidutinio dydžio miestus. Tam reikės priimti strateginius sprendimus, nustatant ir stiprinant ekonomikos augimo centrus, ir ne mažiau svarbu, kuriant tinklus, kurie juos susies tiek fiziškai (infrastruktūra, informacijos technologijos ir kt.), tiek žmogiškai (bendradarbiavimą skatinantys veiksmai ir kt.). Kadangi šie centrai apjungia platesnes teritorijas, įskaitant artimiausias atokias kaimo teritorijas, jie prisideda prie tvaraus ir subalansuoto valstybės narės ir visos Bendrijos vystymo. Panašiai kaimo vietovės teikia paslaugas platesnei visuomenei, pavyzdžiui, poilsio galimybių ir labai vertinamų peizažų forma. Todėl taip pat reikėtų orientuotis į miesto ir kaimo sąsają.

Remiantis turima patirtimi, yra keli pagrindiniai miesto veiksmų principai. Pirma, svarbus vaidmuo siekiant šių tikslų tenka pagrindiniams partneriams miestuose ir vietos valdžios institucijose. Kaip minėta pirmiau, valstybės narės gali atsakomybę už miestų vystymą deleguoti miestams. Tai ypač aktualu tose srityse, kuriose svarbus artumas, pavyzdžiui, siekiant spręsti daugiausia vietinio pobūdžio problemas, tokias kaip socialinė atskirtis arba pagrindinių paslaugų prieinamumo trūkumas.

Antra, vidutinės ir ilgalaikės trukmės tvarios miesto plėtros plano parengimas dažnai yra pagrindinė sėkmės prielaida, nes šis planas užtikrina investicijų darnumą ir jų aplinkosauginę kokybę. Tai taip pat padės užtikrinti privataus sektoriaus išpareigojimą dalyvauti ir faktinį jų dalyvavimą miesto atnaujinime. Paprastai reikia taikyti daugiadisciplinį arba integruotą metodą. Vietos lygmens veiksmais, pavyzdžiui, skirtiems socialinei įtraukčiai skatinti, būtina, kad veiksmai, kuriais siekiama gerinti gyvenimo kokybę (įskaitant aplinką ir būstą) arba paslaugų piliečiams lygį, būtų vykdomi kartu su veiksmais, skatinančiais naujos veiklos vystymą ir darbo vietų kūrimą, siekiant užtikrinti ilgalaikę konkrečių teritorijų ateitį. Naujoji JESSICA iniciatyva yra skirta finansų inžinerijos produktų kūrimui skatinti ir palengvinti, siekiant remti į integruotus miesto plėtros planus įtrauktus projektus.

Paprastai integruotos paramos paslaugos ir programos turėtų būti orientuotos į grupes, kurioms labiausiai jos reikia, tokias kaip imigrantai, jaunimas ir moterys. Visi piliečiai turėtų būti raginami dalyvauti tiek planuojant, tiek teikiant paslaugas.

2.2. **Parama ūkinės veiklos įvairinimui kaimo vietovėse, žvejybos teritorijose ir vietovėse su gamtinėmis kliūtimis**

Sanglaudos politika taip pat gali atlikti pagrindinį vaidmenį, remdama kaimo vietovių ekonominį atnaujinimą, papildydama pagal naująjį kaimo plėtros fondą (Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai – EŽŪFKP) remiamus veiksmus⁽²⁾. Šiuo papildomu požiūriu turėtų būti siekiama teikti paramą Europos kaimo vietovių pertvarkymui ir ūkinės veiklos įvairinimui.

Reikia skatinti teigiamą sąveiką tarp struktūrinės, užimtumo ir kaimo plėtros politikos krypčių. Šioje plotmėje valstybės narės turėtų užtikrinti pagal ERPF, Sanglaudos fondą, ESF, Europos žuvininkystės fondą (EŽF) ir EŽŪFKP finansuotinių veiksmų sąveiką ir nuoseklumą konkrečioje teritorijoje ir veiklos srityje. Pagrindiniai skirtingų fondų remiamų veiksmų ir jų koordinavimo mechanizmų atskyrimo principai turėtų būti apibrėžti nacionalinėje strategijoje struktūroje (nacionaliniame strateginiame plane).

⁽¹⁾ Teminė miesto aplinkos strategija. COM(2005) 718 galutinis.

⁽²⁾ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1685/2005 (OL L 277, 2005 10 21, p. 1).

Pagal sanglaudos politiką įgyvendinami kaimo vietovėms arba vietovėms su gamtinėmis kliūtimis, įskaitant daugelį salų regionų, skirti veiksmai turėtų prisidėti prie naujų galimybių sukūrimo įvairindami ūkinę veiklą kaimo vietovėse. Tai apima pastangas remti minimalaus bendrų ekonominių interesų paslaugų prieinamumo, kad būtų galima pritraukti įmones ir kvalifikuotus darbuotojus bei apriboti darbuotojų migraciją. Šiame kontekste svarbu užtikrinti sąsajas su pagrindiniais nacionaliniais ir Europos tinklais. Be to, sanglaudos politika turėtų remti vidinius kaimo teritorijų gebėjimus, pavyzdžiui, skatindama produktų rinkodarą šalies ir pasaulio mastu, taip pat remti vykdomos ūkinės veiklos proceso ir produktų naujoves.

Ypač sunkiu uždaviniu gali tapti veiksmingų paslaugų „kritinės masės“ sukūrimas, įskaitant pirmiau aprašytas paslaugas, skirtas darbuotojų sveikatai užtikrinti. Visų paslaugų visuotiną prieinamumą ypač nedidelio gyventojų tankio vietovėse galima užtikrinti investuojant į kaimo vietovių vystymosi centrus (pavyzdžiui, į mažus ar vidutinius miestelius) ir plėtojant ekonominės veiklos įmonių grupes, kurių veikla grindžiama vietos išteklių bei pasitelkiančius naujas informacines technologijas.

Daug kaimo regionų labai priklauso nuo turizmo. Šiems regionams reikia taikyti integruotą į kokybę orientuotą požiūrį, kuriuo siekiama, kad vartotojai būtų patenkinti, ir pagrįstą ekonominius, socialinius ir aplinkosauginiais turais vystymosi aspektais. Veiksmais reikėtų pasinaudoti ir stengtis išsaugoti bei vystyti gamtos ir kultūros vertybes, kurios savo ruožtu gali turėti svarbų teigiamą poveikį saugant buveines ir skatinant investicijas į biologinę įvairovę. Integruotu požiūriu reikėtų siekti teigiamo poveikio turizmo sektoriui, vietos ekonomikai ir turizmo sektoriuje dirbantiems žmonėms, lankytojams ir vietos bendruomenei, taip pat gamtos ir kultūros paveldui.

Žvejybos sektoriuje dėl geografinių priežasčių dažnai sudėtingas uždavinys yra nuo žuvininkystės priklausomos pakrantės teritorijos ir mažesnės salos; sanglaudos politika gali atlikti svarbų vaidmenį papildydama EŽF remiamus veiksmus.

2.3. Bendradarbiavimas

Peržengiantį sieną, tarptautinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą, įskaitant, jei tinkama, jūrų bendradarbiavimą, skatinančios priemonės turėtų papildyti pirmiau išvardytus tris prioritetus. Šios priemonės leistų pasiekti glaudesnę ES regionų bendradarbiavimą, kuris turėtų paspartinti ekonominį vystymąsi ir augimą. Nacionalinės sienos dažnai tampa visos Europos teritorijos plėtros kliūtimi ir gali apriboti jos visišką konkurencingumo potencialą. Peržengiančio sieną ir tarptautinio bendradarbiavimo srityje transportas, vandens ūkio tvarkyba ir aplinkosauga yra akivaizdūs spręstinių problemų pavyzdžiai, kuriems reikia sutelkto ir integruoto požiūrio, peržengiančio nacionalines sienas. Įgyvendinimo srityje valstybės narės gali išnauginti galimybę sukurti Europos teritorinio bendradarbiavimo grupę, kuri tam tikroms bendradarbiavimo programoms prisiimtų valdančiosios institucijos vaidmenį.

2.4. Peržengiantis sieną bendradarbiavimas

Peržengiančio sieną bendradarbiavimo Europoje tikslas – integruoti nacionalinių sienų atskirtas vietas, susiduriančias su tomis pačiomis problemomis, kurioms reikia rasti bendrus sprendimus. Šie sunkumai, su kuriais susiduria visi Sąjungos pasienio regionai, paprastai kyla dėl darbo ir kapitalo rinkos, infrastruktūros tinklų, fiskalinių pajėgumų ir institucijų susiskaldymo.

Nors bendradarbiavimo programos turėtų būti pritaikytos kiekvienam konkrečiam pasienio regionui, svarbu dėti pastangas tam, kad parama būtų sutelkta ties pagrindiniais prioritetais, remiančiais ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

Visuotinai taikytinos rekomendacijos dėl būsimo peržengiančio sieną bendradarbiavimo ne visada tinkamos dėl didelės situacijų įvairovės. Tuo pačiu, turint omenyje sienų sukurtas kliūtis, sėkmingu išeities tašku gali būti esamos transporto ir ryšių infrastruktūros gerinimas bei, kur reikia, naujų jungčių sukūrimas. Būtent infrastruktūra yra peržengiančių sieną ryšių sukūrimo ar išplėtojimo prielaida.

Peržengiantis sieną bendradarbiavimas turėtų orientuotis į pasienio regionų konkurencingumo stiprinimą. Be to, jis turėtų prisidėti prie ekonominės ir socialinės integracijos, ypač jei abiejose pusėse yra didžiulių ekonominių skirtumų. Veiksmams priklausytų žinių ir pažangiosios patirties perdavimo skatinimas, peržengiančios sieną ūkinės veiklos ir peržengiančio sieną švietimo (mokymo) bei sveikatos priežiūros sistemos potencialo vystymas, peržengiančios sieną darbo rinkos integravimas ir bendras pavojaus aplinkai bei kitų bendrų pavojaus šaltinių valdymas. Ten, kur pagrindinės sąlygos peržengiančiam sieną bendradarbiavimui jau įdiegtos, sanglaudos politika turėtų suteikti pagalbą veiksmams, kurie peržengiančio sieną bendradarbiavimo veiklai suteikia pridėtinės vertės, pavyzdžiui, veiksmams peržengiančiam sieną konkurencingumui didinti diegiant naujoves ir mokslinius tyrimus bei technologijų plėtrą; nematerialių tinklų (paslaugų) ar fizinių tinklų (transporto) sujungimui peržengiančiam sieną tapatumui kaip Europos pilietybės bruožui stiprinti; peržengiančios sieną darbo rinkos integravimui skatinti; peržengiančio sieną vandens ūkio tvarkybai ir potvynių kontrolei; bendram gamtinių ir technologinių pavojų valdymui.

Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas spęstiniams uždaviniams ir galimybėms, kuriuos sukuria po plėtros besikeičiančios Sąjungos sienos. Šioje srityje būtina remti nuoseklius peržengiančius sieną veiksmus, skatinančius ekonominę abiejų šalių veiklą, ir šalinti vystymosi kliūtis. Šiuo tikslu sanglaudos politika ir naujoji Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė, bei kur tinkama naujoji Pasirengimo narystei priemonė, turi sukurti nuoseklią tokių veiksmų sistemą.

2.5. Tarptautinis bendradarbiavimas

Tarptautinio bendradarbiavimo regionuose būtina stiprinti ekonominę ir socialinę integraciją bei sanglaudą. Tarptautinio bendradarbiavimo programomis siekiama didinti valstybių narių bendradarbiavimą strateginiais klausimais.

Todėl paramą reikėtų teikti veiksmams, kuriais siekiama gerinti fizinių teritorijų susietumą (pvz., investicijoms į tvarųjį transportą) bei nematerialiuosius ryšius (tinklus, regionų tarpusavio mainus bei dalyvaujančių šalių tarpusavio mainus).

Numatomiems veiksmams priklauso Europos transporto koridorių (visų pirma peržengiančių sieną atkarpų) ir veiksmų sukūrimas gamtiniams pavojams (pvz., gaisrai, sausra ir potvynis) išvengti, vandens ūkio tvarkyba upės baseino lygmeniu, integruotas jūrų bendradarbiavimas, tvaraus miestų vystymosi skatinimas ir MTTP (naujųjų) tinklai.

Pakeistas dabartinių tarptautinio bendradarbiavimo zonų žemėlapis, siekiant užtikrinti, kad bus sukurtos pagrindiniams struktūriniais veiksmais įgyvendinti būtinos sąlygos. Šie regionai buvo nustatyti atsižvelgiant į teritorinę darną ir funkcinius geografinio pobūdžio kriterijus, pavyzdžiui, į priklausymą tos pačios upės baseinui ar pakrantės zonai, ar kalnuotai vietai, ar į tai, jog per juos eina pagrindinis transporto koridorius. Taip pat svarbūs yra ir kiti kriterijai: istorija ar institucinės struktūros, vykstantis bendradarbiavimas ar galiojantys susitarimai.

2.6. Tarpregininis bendradarbiavimas

Tarpregininio bendradarbiavimo programos turėtų būti sutelktos ties atnaujinta Lisabonos strategija: stiprinti naujoves, MVĮ ir verslumą, aplinkosaugą ir rizikos prevenciją. Be to, bus skatinami miestų plėtros, viešojo sektoriaus paslaugų (tokių kaip sveikatos priežiūros paslaugos ir IRT naudojančios valdymo paslaugos) modernizavimo, patirties ir gerosios patirties mainai, bendradarbiavimo programų įgyvendinimas, tyrimai ir duomenų rinkimas. Parama tarpregininiam bendradarbiavimui taip pat gali būti skiriama pagal konvergencijai, regionų konkurencingumui ir užimtumui skirtas programas. Taip pat bus skatinami patirties ir gerosios patirties mainai miestų plėtros, socialinės integracijos, miestų ir kaimo vietovių ryšių bei bendradarbiavimo programų įgyvendinimo srityse.